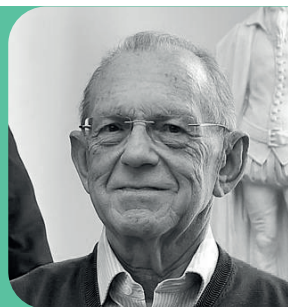

Willy Soenen (1937)

Tussen 2004 en 2018 interviewde Simon De Rijcke voor het tijdschrift Ambrozijn enkele tientallen componisten uit Vlaanderen. Hij sprak met hen over hun opleiding en carrière, hun drijfveren en bekommernissen, hun oeuvre en esthetiek. De reeks omspannt bijna drie generaties: de jongste geïnterviewde in het rijtje was Luc Brewaeys (1959-2015), de oudste August Verbesselt (1919-2012).

De interviews bieden een kleurrijk perspectief op een bewogen (muziek)historische periode, van de late jaren 1930 over de oorlogsjaren heen tot het prille begin van dit millennium. Doorheen die verhalen worden verbanden tussen verschillende generaties zichtbaar en krijgt de lezer een uniek en persoonlijk inzicht – een blik van op de eerste rij, zeg maar – in de gebeurtenissen, concerten, lessen, vriendschappen en toevalligheden, die mee bepalend geweest zijn voor de nieuwe muziek in ons land.

Als primaire informatiebron zijn deze interviews relatief moeilijk te vinden. Op initiatief van Raoul De Smet en in samenwerking met Kulturele Kring Ambrozijn vzw maakt MATRIX ze daarom beschikbaar via haar website. Waar mogelijk zijn de teksten toegevoegd aan de overeenkomstige componistenfiches. Gebundeld zijn ze terug te vinden via deze link. Musicoloog Yves Knockaert schreef er een inleidend artikel bij.

Onderstaand interview verscheen oorspronkelijk in
Artistiek Tijdschrift Ambrozijn, jg. 27 nr. 1 april 2009, p. 25-31

www.matrix-new-music.be/publicaties
www.ambrozijn-vzw.be

Willy Soenen

Interview ergens te lande in de loop van februari 2009

Meneer Soenen, kan u onze lezers even vertellen in welk gezin u op 10 augustus 1937 werd geboren?

Mijn vader, Herbé Soenen, geboren in 1907, was meester-kleermaker en mijn moeder Yvonne Vankersbilck, twee jaar jonger dan mijn vader, was naaister en huisvrouw. Mijn oudere zus, Lydie, hielp tot aan haar huwelijk in de florerende zaak, want in die tijd was het beroep van kleermaker nog lucratief.

Heb ik dat goed gehoord? Uw vader heette Herbé?

Klopt! Komt van Herbert, denk ik.

Was er in het gezin belangstelling voor muziek? Werd er muziek beoefend?

Mijn vaders vader, een arbeider, was amateurdirigent van de harmonie Sint-Jozef in de wijk 'de Barakken' te Menen. Die wijk paalt aan Halluin, de eerste Franse gemeente over de grens. Mijn vader die als amateur fluit en viool speelde, volgde hem op en dirigeerde de harmonie met verve tot aan zijn plotselinge dood in 1965. Hij werd opgevolgd door zijn broer Adelbert die op zijn beurt dan weer door zijn zoon Etienne werd opgevolgd. Het waren allen amateurmuzikanten.

Dat lijkt daar in Menen wel een echte muziekdynastie van de Soenens te zijn. U hebt zelf ook nog gezorgd voor twee knappe musici, uw zonen Geert en Henk. Hebt u nooit de kans gehad die harmonie in Menen te dirigeren?

Neen. Dat liet ik aan mijn familieleden. Ik volgde wel mijn vader op als dirigent van de harmonie *Onder Ons* in Wervik.

Kunt u zich nog herinneren wanneer u voor het eerst in contact kwam met de 'echte' muziek?

Toen ik zes jaar was, kwam mijn oom Adelbert, die de jongeren opleidde om in het jeugdorkest ervaring op te doen met de bedoeling later lid te worden van de harmonie, ons huis binnengestapt en zei kordaat: "Komaan, jongen, ik ga je muziek aanleren". Ik leerde de eerste noten, kreeg een cornet in de handen gestopt, en enkele maanden later speelde ik als solist, afwisselend met de later vermaarde fluitist Michel Lefevere, die eveneens zijn eerste noten aangeleerd werd door mijn oom. Later zou hij fluit solo worden van het toenmalige BRT Symfonisch Orkest. Het gebeurde toen meer dan eens dat we, bij de in die tijd veelvuldige cafébezoeken van de harmonie, om de beurt op een tafel werden getild om er een polka door te jagen, tot groot jolijt van onze vrienden muzikanten en van de cafébezoekers.

Was er een radiotoestel in huis?

Ja, als kind luisterde ik aanvankelijk veel naar Engelse brassbands en naar The Ramblers. Wat later kwam er ook een platenspeler. De eerste LP die ik kocht was de **Vijfde** van Beethoven met Eugen Jochum als dirigent van de Berliner. Daarna heb ik die symfonie nooit meer zo mooi gehoord. Op onze klankinstallatie plaatste ik een afbeelding van Bach naast een foto van, schrik niet, Louis Armstrong. Op de vraag die ik toegespeeld kreeg van gechoqueerde huisbezoekers, antwoordde ik dat de New Orleans manier van musiceren veel gelijkenis vertoonde met Bach: ook Bach improviseerde veel. Zoals jazz moet ook barokmuziek swingen om mooi te zijn, vind ik. De lijnen die klarinet, trompet en trombone uittekenen in het sextet van Armstrong zijn ook een vorm van contrapunt. Ik heb Armstrong tweemaal live gehoord: gewoon fenomenaal.

Als ik het goed begrijp, bent u nooit naar een muziekacademie geweest?

Toch wel. Ik werd naar het Stedelijk Conservatorium van Kortrijk gestuurd. Daar zwaaide Prosper Van Eechaute de scepter als directeur. Die man was uitzonderlijk autoritair. Maar ik werd op zijn bureau geroepen om te horen te krijgen dat ik - ik citeer - "als jongen met korte broek de eer kreeg mee te spelen in het orkest van het conservatorium dat eigenlijk alleen maar bestond uit leraars, afgestuurde oud-leerlingen en bijgevraagde musici, onder andere van de Gentse opera". Hier deed ik mijn eerste ervaringen op als orkestmuzikant.

U bent na de cornet overgeschakeld op....?

Trompet.

Wanneer was dat dan?

Al na enkele maanden.

Weet u nog welk repertoire door de harmonie werd gespeeld?

Ik herinner me onder andere de *Titus Ouverture* van Mozart, een selectie uit Tsjajkovski's muziek, de balletmuziek uit *Faust* van Gounod en *Désolation*, een treurmars die mijn grootvader had georkestreerd. Die laatste maakte op mij een onvergetelijke indruk. Ik ken ze nog vanbuiten.

Waar hebt u lagere school gelopen?

In de rijksmiddelbare school te Menen. Alhoewel mijn ouders gelovig katholiek waren verkoos mijn vader me toch naar een neutrale school te sturen.

En waar hebt u secundair onderwijs gevolgd?

In het Koninklijk Atheneum te Kortrijk heb ik de Grieks-Latijnse gevolgd.

Was er in die scholen sprake van enige muzikale activiteit? Zoals koorzang bijvoorbeeld?

Veel te weinig! Ik herinner me wel dat ik mocht meezingen in de kindercantate *De wereld in* van Peter Benoit. Dat was het absoluut hoogtepunt.

Wanneer ontdekte u de 'klassieke' muziek?

Tijdens mijn prille kinderjaren: via de stukken in de harmonie, via de radio, via aangekochte platen en door regelmatig opera- en operettebezoek met mijn ouders. Ik was toen al geobsedeerd door het theater en dit heeft – veel te laat – geresulteerd in het componeren van een musical! Een opengaand – of een dichtvallend – fluwelen gordijn wekt nu nog altijd diepe emoties bij me op. Een afwijking?

Opera- en operettebezoek in Menen en omstreken?

In die tijd was er tijdens het winterseizoen om de veertien dagen een voorstelling te Menen, afwisselend gebracht door de Gentse opera en het operettegezelschap van Roubaix.

U zei dat u geobsedeerd was door het theater, hoe bedoelt u dat?

Zo heb ik als kind een groot aantal operettes gehoord en ook enkele opera's. Dit alles heeft op mij een diepe indruk gemaakt. Het feit dat ik dan niet eerder een opera, operette of musical heb geschreven ligt alleen aan een samenloop van omstandigheden.

Hebt u dan zelf ooit theater gespeeld?

Neen, toch niet!

Wanneer ik uw opuslijst overloop, dan valt het op dat u vooral de laatste twintig jaar voor stem hebt geschreven, voor solostem zowel als voor koor. Is dat toeval?

Via mijn opleiding aan het conservatorium ben ik verzeild geraakt in de instrumentale muziek en heb ik steeds de drang om vocale muziek te componeren onderdrukt. Maar nu heb ik de menselijke stem herontdekt en heb ik mezelf betrappt op het feit dat de combinatie tekst-zang mij onafgebroken inspireert.

Onlangs, op 6 maart 2009 in Roeselare 2009, is er de creatie geweest van uw musical *Peer Gynt*, precies 20 jaar na uw eerste scenisch werk *Het jongetje met het hocus-pocuswoord*. Zijn dat twee erg verschillende werken qua opzet?

Het jongetje ... was meer toneelmuziek, eigenlijk instrumentaal, als illustratie van een bepaald gebeuren, dan een geheel van gezongen teksten. Had ik dan maar resoluut van de gesproken teksten een kinderopera gemaakt! Maar ja ... "had ik ..." zijn woorden die in een mensenleven heel veel kunnen betekenen. Daartegenover staan dan echter die andere veelzeggende woorden: "Je ne regrette rien ..."

Uit uw levensloop op Wikipedia vernam ik dat u uw einddiploma trompet behaalde aan het Gents conservatorium in 1959 en dat u datzelfde jaar als trompet solo aan het werk kon bij de toenmalige Filharmonie van Antwerpen. Dat ging wel snel?

Ik hoorde dat ze geen vaste trompet solo hadden en dat ze er voor elk concert Theo Mertens moesten bijhalen. Ik trok naar Antwerpen en vroeg zelf een auditie aan. Ik werd onmiddellijk aangenomen.

Hoe ging het er aan toe in de Filharmonie? Wie was toen de dirigent?

In het begin was dat de Nederlander Eduard Flipse en later Steven Candaël. Zij waren de voornaamste dirigenten.

Herinnert u zich een of ander bijzonder concertprogramma of anekdote?

Ik speelde onder andere de solopartij in *Betje Trompet* van Louis De Meester, in cantates van Bach en in de symfonie van Jef Maes. In die periode heb ik ook in het Stuttgarter Kammerorchester gespeeld. Ik herinner me vooral grote solisten als Artur Rubinstein en Wilhelm Kempff. Omdat Eduard Flipse mij in het begin niet wilde 'verbranden', liet hij soms Theo Mertens de pupiter aanvoeren wanneer er drie trompetten nodig waren zoals bijvoorbeeld in de *Schilderijtentoonstelling* van Moessorgski-Ravel. Op die manier kon ik nog wat opsteken van die grote trompetvirtuoos. Het gebeurde echter dat ik de eerste trompetpartij speelde en dat Theo als bijgevraagde musicus de derde partij op zich nam.

Welke herinnering hebt u van uw studietijd aan het Gents conservatorium? Belangrijke profs of medestudenten?

Mijn belangrijkste medestudent was Roland Coryn. Met hem speelde ik voor mijn prijs kamermuziek de *Sonate voor trompet en piano* van Hindemith. Veel later werd hij dan mijn leraar compositie. Verder genoot ik van de modellessen muziekgeschiedenis van professor Marcel Boereboom. Ik was toen zowat een uitzondering binnen de groep blazers. Die waren uitsluitend met hun instrument bezig. Zo noemde de secretaris van het conservatorium, de heer Lageirse, mij schertsend de 'intellectuele blazer'. Op dat gebied werd sindsdien het niveau toch erg opgetrokken in het hoger muziekonderwijs.

U werd daar later ook docent harmonieleer. Hebt u zelf een evolutie geconstateerd in dat muziekonderwijs?

Een zeer merkwaardige evolutie: de schriftoorvakken werden gedevalueerd. Je moet nu onmiddellijk kunnen componeren zonder harmonie, contrapunt en fuga te hebben gestudeerd. Het voornaamste verschil tussen het muziekonderwijs vroeger en nu is misschien wel het feit dat de top van afgestudeerden nu wel minstens even hoog ligt als vroeger – en soms wel hoger –, maar dat het algemeen niveau enigszins is gedaald. Of anders gezegd: over het algemeen begonnen vroeger alleen de echt begaafden aan muziekstudies, terwijl er nu ook middelmatig begaafden door het nieuwe systeem, met allerhande nevenvakken, na vijf jaar toch afstuderen. Deze 'nieuwbakken meesters in de muziek' komen dan in het Deeltijds Kunstonderwijs terecht met alle voorspelbare gevolgen. Gelukkig maar dat er ook nog heel knappe jonge leerkrachten zijn.

Hebt u ooit les gegeven aan opmerkelijke studenten ?

De meest opmerkelijke leerling uit mijn leraarsloopbaan was een leerling trompet aan de muziekkademie van Menen: Serge Dorny. Hij is nu directeur van de Opera van Lyon. Hij is speciaal naar de creatie van mijn musical komen luisteren.

U bent werkelijk van alle markten thuis, want u hebt zelf gedurende vele jaren enkele harmonieorkesten gedirigeerd, een koperensemble opgericht en gedirigeerd, verder was u nog actief in een kamermuziekformatie en u werd bovendien nog directeur van de muziekacademie van Tielt. Waren er dan meer dan 24 uren in uw dag?

Nee, toch niet. Ik heb zelfs een tijdje twee volledige uurroosters gegeven: in het middelbaar onderwijs als leraar muzikale opvoeding en in het deeltijds kunstonderwijs als leraar koper: samen meer dan 40 uur per week.

Trouwens, waar hebt u het dirigeren geleerd?

Op dit vlak ben ik autodidact. Ik was graag orkestdirigent geworden, maar door een samenloop van omstandigheden heb ik dit vak niet kunnen leren.

U bent pas einde jaren 1970 de vakken contrapunt en fuga gaan studeren. Had u er voor die tijd geen belangstelling voor?

Toch wel, maar door een te veel aan activiteiten heb ik aanvankelijk de schriftuurstudie stopgezet. Toen ik echter vele jaren later aangesteld werd als lesgever harmonie, heb ik dan terug aangeknoopt met de studie van contrapunt, fuga en compositie.

En, u zei het al, dan hebt u in 1987 het diploma compositie behaald bij Roland Coryn, uw vroegere medestudent. Kon hij voor u even streng zijn als voor zijn jongere studenten?

Hij maakte geen onderscheid tussen oudere en jonge studenten.

Wat hebt u uit die opleiding geleerd wat u al niet kende? Want u had toch al wat gecomponeerd?

Roland Coryn drong niemand een bepaalde stijl op. Iedere vogel moest zingen, of in mijn geval blijven zingen, zoals hij gebekt was. Het kwam er vooral op aan een brede waaier van werken te realiseren om aan de jury een gevarieerd oeuvre te kunnen voorleggen. Met mijn strijkkwartet *La Vita*, dat bij de eindproef werd uitgevoerd, behaalde ik in 1995 een eerste prijs in de compositiewedstrijd van Gerona.

Hoe zou u uw componeermethode of -techniek definiëren?

Uitgaand van een bepaald idee, bepaal ik de bezetting waarvoor die muzikale gedachte mij het best geschikt lijkt en ontwerp ik dan de thematiek die het best dat idee kan weergeven. Die thematiek verwerk ik dan deels in een atonale, deels in een tonale context, volgens de uitdrukking die ik aan de muziek wil geven. Oef, ik heb het altijd moeilijk om over mijn eigen muziek te praten. Het is allemaal zo complex en het is zo moeilijk om dit alles in woorden uit te drukken. Ik laat me trouwens nooit vangen door 'geleerd doen' over muziek en over kunst in het algemeen. De muziek moet voor zichzelf spreken.

Hoe verklaart u de evolutie tussen het idioom van uw werken uit de jaren 1980 en het meer recente werk?

In de jaren 1980 werkte ik sterk onder invloed van de compositieklas en vond ik moeilijk mijn weg. Nu ben ik helemaal mezelf en voel me niet meer gebonden door om het even wat.

Uw meester oefende blijkbaar dan toch meer invloed uit dan hij wilde doen uitschijnen?

Niet alleen hij oefende onwillekeurig invloed uit, ook de ganse omgeving, mijn medestudenten – die ik trouwens enorm apprecieer –, de directie, ... Er was steeds de twijfel over met de stroming meedrijven of zichzelf blijven.

Wie waren die medestudenten die u enorm apprecieerde?

Dat waren Dirk Blockeel, Daniel Gistelincq, Lucien Posman, Rudi Tas en Octaaf Van Geert.

Bij het beluisteren van enkele van uw werken is mij een verschil opgevallen tussen bijvoorbeeld uw cantates en werken voor harmonieorkest. Wordt men door het componeren voor harmonieorkest niet beïnvloed door een mellow-tone sfeer eigen aan het milieu?

Daar vraag je me wat. Aanvankelijk was dat helemaal niet zo. Ik trok me van dat alles niets aan en componeerde, in de ogen van de amateurmuzikanten en zelfs van veel dirigenten, te progressief. Ik kreeg een stempel op mijn voorhoofd gedrukt als 'te moeilijk, te weinig melodius, niet populair genoeg'. De wereld van de blaasmuziek blijft geïsoleerd van de rest van het muziekleven. Men speelt alleen

'serieuze' werken op toernooien, maar daarbuiten gaat men totaal de lichte toer op.

Bent u vertrouwd met de muziek van de jongere generatie Vlaamse componisten?

Natuurlijk.

Voor wiens muziek hebt u een voorkeur?

Ik noem liever geen namen, om sommigen niet te ontgoochelen. Ik onderscheid wel twee groepen: enerzijds de talentrijke jongeren, waar ik heel veel bewondering voor koester, anderzijds de 'charlatans', maar die zijn er altijd geweest in de kunstwereld.

Zou u toch niet een of andere voorkeur kunnen laten blijken? Een werk dat u speciaal is opgevallen?

Van de meest recente werken die ik van jongere componisten heb gehoord, spraken de eerste en de tweede beweging van het pianoconcerto van Lucien Posman mij erg aan! Op een gevarieerd kamermuziekconcert hoorde ik onlangs ook enkele interessante werken van Jan Van Landeghem. Maar van anderen kan ik me de namen niet meer goed herinneren.

Tot slot, hebt u nog plannen voor nieuwe composities? Nog creaties in het verschiet?

Jawel, maar neem me niet kwalijk als ik voorlopig nog niets verklap.

Meneer Soenen, ik dank u voor de bijzonder vlotte samenwerking. Het was boeiend u en uw muziek beter te leren kennen. Hopelijk is de belangstelling voor uw werk nu ook bij een aantal van onze lezers gewekt.

Ik dank jou voor je belangstelling voor mijn muziek.